

تشکیل شورای همکاریهای مناطق آزاد ایران و ترکیه

خبرگزاری آران/سرویس ترکیه
یوسف الله ویردی زاده

تشکیل شورای همکاریهای مناطق آزاد ایران و ترکیه

سفر رییس جمهور ترکیه به کشورمان که با هدف توسعه روابط و تحولات منطقه صورت گرفت فرصت مناسبی برای افزایش همکاریهای دو کشور در ابعاد مختلف و به ویژه روابط اقتصادی را فراهم نموده است. براساس آنچه که در این سفر بین روسای جمهور دو کشور مطرح شده ایران و ترکیه بعنوان دو کشور همسایه تلاش خواهند نمود مشکلاتی را که مانع تحقق حجم مبادلات 30 میلیارد دلاری در بین دو کشور می شود را برطرف کنند. مقامات دو کشور دو سال قبل توسعه روابط تا سطح بیست میلیارد دلار را در برنامه خود قرار دادند و سال گذشته در مقابل پیشنهاد ترکیه برای توسعه روابط تا سطح 20 میلیارد دلار محمدرضا رحیمی معاون اول رییس جمهوری افزایش مبادلات تجاری تا سطح 30 میلیارد دلار را پیشنهاد کرد که مورد استقبال طرف ترکیه قرار گرفت.

به عقیده کارشناسان با توجه به روابط دوستانه سیاسی ایران و ترکیه و توانمندی بالقوه دو کشور افزایش سطح همکاری های اقتصادی دو کشور تا سطح 30 میلیارد دلار در کوتاه مدت دور از انتظار نیست. این کارشناسان با اشاره به پیشرفت های علمی و برخورداری ایران و ترکیه از نیروی کارآمد و جوان، اقتصاد دو کشور را اقتصادی پویا و در حال رشد و در عین حال مکمل می دانند که در صورت انجام تمهیدات لازم برای استفاده ترکیبی از توانمندی های موجود همکاری های دوجانبه علاوه بر رشد همکاری های اقتصادی دو کشور زمینه ساز شکوفایی اقتصادی در بعد منطقه ای خواهد شد.

براساس آمار، ترکیه با 77 میلیون نفر جمعیت هفدهمین کشور پرجمعیت جهان است و شانزدهمین کشور صنعتی جهان به شمار می رود. این کشور با ایجاد اصلاحات اقتصادی در سال های گذشته و اجرای سیاست های مدون و برنامه ریزی شده موفق شد در عرض 10 سال میزان صادرات خود را از 27 میلیارد و 775 میلیون دلار در سال 2000 به بیش از 113 میلیارد و 930 میلیون دلار در سال 2010 برساند.

این کشور همچنین با توجه به اقتصاد شکوفای خود اکنون یکی از بازارهای مهم منطقه به شمار می رود و موقعیت ممتاز جغرافیایی آن زمینه را برای تبدیل ترکیه به مرکز صادرات مجدد فراهم کرده است. براساس آمار این کشور در سال 2000 میلادی 54 میلیارد و 503 میلیون دلار کالا وارد کرد که این رقم در سال 2010 به 185 میلیارد و 493 میلیون دلار رسید.

براساس آمار رسمی ترکیه در سال 2010 ایران حدود 7 میلیارد و 645 میلیون دلار کالا به ترکیه صادر کرد و بعد از کشورهای روسیه، آلمان، چین، آمریکا، ایتالیا و فرانسه عنوان هفتمین کشور بزرگ صادرکننده کالا به ترکیه را به دست گرفت.

در بخش واردات نیز ایران با واردات سه میلیارد و 43 میلیون دلار بعد از کشورهای انگلیس، ایتالیا، عراق، فرانسه، روسیه، آمریکا، اسپانیا و امارات متحده عربی عنوان دهمی را به دست آورد و جایگاه خود را به عنوان یکی از کشورهای مهم طرف تجاری ترکیه تثبیت کرد.

براساس آمار مراجع بین المللی حجم مبادلات خارجی ایران (مجموع واردات و صادرات) در سال 2010 حدود 137 میلیارد دلار و حجم مبادلات خارجی ترکیه 283 میلیارد دلار بود که این رقم در مجموع به 420 میلیارد دلار می رسد که اختصاص ده میلیارد دلار از این رقم به روابط دوجانبه به هیچ وجه با ظرفیت های موجود سازگار نبوده و در شان دو کشور همسایه توانمند با سطح روابط سیاسی خوب نیست.

در این میان آنچه در اقتصاد روبه رشد ترکیه خودنمایی میکند نقش مناطق آزاد این کشور در توسعه این کشور می باشد. مناطق آزاد ترکیه از چنان جایگاهی در توسعه مبادلات اقتصادی و تجاری ترکیه برخوردار هستند که کارشناسان اقتصادی از مناطق آزاد این کشور بعنوان موتور محرکه اقتصاد و تجارت ترکیه یاد می کنند. براساس آمار منتشره در نیمه نخست سال 2010 حجم کل تجارت مناطق آزاد ترکیه با 45.3 درصد افزایش نسبت به مدت مشابه در سال 2009 از مرز 10 میلیارد دلار فراتر رفته است. حال سوال اصلی اینست که در شرایطی که دو کشور تلاش میکنند سطح روابط اقتصادی خود را افزایش دهند مناطق آزاد دو کشور چه نقشی را می توانند در تحقق این هدف داشته باشند. در این مقاله تلاش می شود با مروری کوتاه به تاریخچه مناطق آزاد در ایران و ترکیه راهکارهای توسعه همکاریهای مناطق آزاد ایران و ترکیه در قالب پیشنهاد تشکیل شورای همکاریهای مناطق آزاد ایران و ترکیه بررسی شود. نکته قابل توجه اینکه کشور ترکیه با داشتن بیست و یک منطقه آزاد تجاری صنعتی در منطقه منحصر بفرود می باشد.

مناطق آزاد ترکیه

اولین منطقه آزاد در ترکیه در سال 1987 در مرسین و آنتالیا تأسیس شد و در سال 1990 به بهره برداری رسید. اخیراً نیز در سال 2007، با تشکیل منطقه آزاد جاده ابریشم ساکاریا تعداد مناطق آزاد ترکیه به 21 منطقه رسید. در قانون مناطق آزاد ترکیه، اهداف اصلی از تأسیس و بکارگیری مناطق آزاد: افزایش صادرات در جهت سرمایه گذاری و تولید در ترکیه، تسریع در روند ورود سرمایه و تکنولوژی خارجی، کسب سود از اقتصاد به یک سبک منظم اقتصادی و افزایش بهره وری از منابع مالی خارجی و پتانسیل های تجاری ذکر شده است البته تلاش ها برای تأسیس مناطق آزاد در ترکیه به سال های نخست شکل گیری جمهوری ترکیه بر می گردد که در آن زمان قوانین متعددی در ارتباط با تأسیس مناطق آزاد در ترکیه به تصویب رسید که این قوانین به دلایلی بویژه برای آن زمان کاربردی نبودند. اما، با تصمیم گیری دولتمردان ترک در 24 ژانویه 1980 مبنی بر لغو سیاست های جایگزینی واردات و تشویق به سوی آزاد سازی، اقتصاد رونق گرفت و بدین ترتیب مناطق آزاد نیز در بین دیگر سیاست ها ی آزاد سازی در دستور کار دولت ترکیه قرار گرفت.

مناطق آزاد مرسین (1987) آنتالیا (1987) آدانا &ndash؛ یومورتالیک (1999) در ساحل دریای مدیترانه ؛ اژه (ازمیر 1990) دنیزلی (2001) و چرم ازمیر (1998) در منطقه اژه ؛ فرودگاه آتاتورک استانبول (1990) چرم و صنعت استامبول (1995) استامبول &ndash؛ تراکیا (1998) استامبول ؛ ترابزون (1992) ریزه (1998) و سامسون (1998) در ساحل دریای سیاه ؛ ماردین (1995) گاریانتب (1999) در جنوب شرقی آنتولی ؛ دوغو آنادولو (آنتولی شرقی) (ارزم-1995) در بخش شرقی ترکیه ؛ منطقه آزاد اروپا (1999) در بخش اروپایی ترکیه ؛ مناطق آزاد بورما (2001) کوچالی (2001) توبیتاک &ndash؛ مرمره (مرکز تحقیقات مرمره) (2002) و جاده ابریشم ساکاریا (2007) در منطقه مرمره ؛ منطقه آزاد قیصری (1998) در مرکز آنتولی بیست و یک منطقه آزاد ترکیه می باشند که در آن فعالیتهای مختلف اقتصادی و تجاری صورت می گیرد. عضویت ترکیه در سازمان جهانی تجارت، سازمان همکاریهای اقتصادی و توسعه اگو، همکاریهای اقتصادی دریای سیاه و داشتن اتحادیه گمرکی با اتحادیه اروپا و موافقتنامه تجارت آزاد با جامعه تجارت اروپا و کشورهای اروپای مرکزی و شرقی و تلاش برای انعقاد موافقتنامه تجارت آزاد با کشورهای عضو شورای همکاریهای خلیج فارس منجر به این شده است که مناطق آزاد ترکیه از مزایای زیادی برای سرمایه گذاری برخوردار باشند.

مناطق آزاد ایران

در اسفندماه ۱۳۴۹، قانونی تحت عنوان «قانون معافیت از حقوق و عوارض گمرکی کالاهایی که به منظور استفاده، مصرف و فروش وارد بعضی از جزایر خلیج فارس می شوند» به تصویب رسید که به موجب آن به دولت اجازه داده شد در هر یک از جزایر خلیج فارس که مقتضی بداند، کلیه کالاهایی را که به منظور مصرف، استفاده و فروش در فروشگاه ها وارد جزیره مذکور می شوند، از پرداخت حقوق و عوارض گمرکی، سود بازرگانی، حق انحصار، عوارض مختلف و حق ثبت سفارش معاف نماید.

در سال ۱۳۵۹ به موجب مصوبه شورای انقلاب کلیه امتیازات مزبور، در مورد کالاهای وارده به جزیره کیش برقرار گردید. بدین ترتیب جزیره کیش از بخشی از امتیازات يك منطقه آزاد برخوردار گردید. در بهمن ماه سال ۱۳۶۸ هنگام تهیه و تصویب قانون برنامه اول توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، به موجب تبصره ۱۹، به دولت اجازه داده شد که حداکثر در سه نقطه از نقاط مرزی کشور، مناطق آزاد تجاری- صنعتی تأسیس نماید.

در تاریخ هفتم بهمن ماه ۱۳۶۹ هیات وزیران، جزیره قشم، و در هیجدهم اردیبهشت ماه ۱۳۷۰ محدوده ای از خلیج چابهار (اراضی شرق اسکله شهید کلانتری) را به عنوان منطقه آزاد تجاری اعلام کرد. سازمان منطقه آزاد ارس به منظور تسریع در انجام امور زیربنایی، عمران و آبادانی، رشد و توسعه اقتصادی، سرمایه گذاری و افزایش درآمد عمومی، ایجاد اشتغال سالم و مولد، تنظیم بازار کار و کالا، حضور فعال در بازارهای جهانی و منطقه ای، تولید و صادرات کالاهای صنعتی و تبدیلی و ارایه خدمات در تاریخ ۱۳۸۲/۶/۲ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و در اواخر شهریورماه ۱۳۸۳ آغاز شد.

منطقه آزاد تجاری- صنعتی ارس در چهارراه ارتباطی شمال به جنوب و شرق به غرب قرار گرفته است و به عنوان پل ارتباطی آسیا به اروپا می تواند با جذب واحدهای صنعتی- تولیدی فعال در انتقال فناوری از شمال به جنوب (اروپا به آسیا) و خدمات از شرق به غرب (آسیا به اروپا) نقش مهمی ایفا نماید که در نتیجه این ارتباط، رشد و توسعه پیوسته در عرصه های صادرات، اشتغال زایی و ارزآوری به داخل کشور را موجب خواهد شد.

منطقه آزاد ارس در چهارم مردادماه سال ۱۳۸۳ فعالیت خود را به طور رسمی آغاز کرد. این منطقه بخش هایی از شهرستان آبادان و خرمشهر که دارای زیرساخت های صنعتی، تجاری و توریستی است را در خود جای داده و از موقعیتی ممتاز نسبت به سایر نقاط کشور برخوردار می باشد.

منطقه آزاد تجاری- صنعتی انزلی اهدافی چون، عمران و آبادانی و ارایه خدمات عمومی، رشد و توسعه اقتصاد، جذب سرمایه گذاری خارجی و داخلی، ایجاد اشتغال سالم و مولد، تنظیم بازار کار و کالا، تشویق تولید و صادرات کالا، ورود و حضور فعال در بازارهای منطقه ای و جهانی، جذب فناوری های جدید و انتقال علم و دانش فنی به عوامل تولید داخلی هم سو با توسعه علمی و فناوری جهان، تسریع در فرآیندهای تجاری، اقتصادی و فناوری (کاتالیزور) با ایجاد بستر مناسب جهت انجام آزمایشی طرح ها و تعمیم آن به سراسر کشور را دنبال می کند. این منطقه شامل محدوده وسیعی از شهرستان بندر انزلی به مساحت ۳۲۰۰ هکتار خشکی و ۴۰ کیلومترمربع آبی است که منطقه ویژه اقتصادی سابق، شهرک زیبای صنعتی «حسن رود» و محدوده بندری اداره کل بنادر و کشتیرانی گیلان را نیز دربر می گیرد. این امر مطلوبیت و جاذبه منطقه آزاد تجاری- صنعتی انزلی و اختیارات قانونی آن را برای ارایه تسهیلات در زمینه تخلیه و بارگیری و سایر امور ارتقا داده است.

تسهیلات قانونی کلیه مناطق آزاد ایران چیست؟

مهمترین موارد عبارتند از :

معافیت مالیاتی ۱۵ ساله برای دریافت کنندگان مجوز فعالیت

-امکان ورود اتباع خارجی بدون اخذ روادید

- کارایی سرعت و خدمات کامل بانک های دولتی/ خصوصی و شرکت های بیمه

- عدم محدودیت در انتقال ارز به دیگر مناطق آزاد ایران یا سایر کشورها

- آزادی کامل ورود و خروج سرمایه

- ثبت ساده و آسان شرکت ها موسسات صنعتی فرهنگی و مالکیت معنوی

- امکان ورود و خروج کالا از منطقه به خارج از کشور بدون تشریفات اداری

- مقررات آسان برای ورود قانونی کلیه کالاها طبق جدول عوارض گمرک

- معافیت از حقوق گمرکی برای واردات مواد اولیه و ماشین آلات صنعتی واحدهای تولیدی

به طور کلی اهداف و فلسفه شکل گیری مناطق ویژه در جهان را به صورت زیر بیان می کنند

جذب سرمایه های خارجی

ایجاد فرصت های شغلی جدید

کسب درآمد ارزی و افزایش صادرات

دست یابی به فناوری پیشرفته

جذب نقدینگی سرگردان داخلی و کمک به مهار تورم

محرومیت زدائی از مناطقی که امکان رشد و توسعه بالقوه را دارند

از سوی دیگر ماده ۱ قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری- صنعتی جمهوری اسلامی ایران مصوبه مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۱۳۷۲/۶/۲۱، اهداف تشکیل مناطق آزاد تجاری- صنعتی را به شرح زیر بیان می کند: >> سرمایه گذاری و افزایش درآمد عمومی، ایجاد اشتغال سالم و مولد، تنظیم بازار کار و کالا، حضور فعال در بازارهای جهانی و منطقه ای، تولید و صادرات کالاهای صنعتی و تبدیلی و ارائه خدمات عمومی <<

لذا با عنایت جایگاه قانونی مناطق آزاد ایران و ترکیه در اقتصاد این کشور و توزیع جغرافیایی مناطق آزاد ایران و ترکیه و اشتراکات فراوان موجود بین دو کشور به نظر می رسد برای رسیدن به حجم مبادلات اقتصادی ۳۰ میلیارد دلاری مناطق آزاد دو کشور از توانمندی بسیار مناسبی برای کمک به این هدف مهم و استراتژیک دارند لذا تشکیل شورای همکاریهای مناطق آزاد ایران و ترکیه می تواند راهکار مناسبی برای استفاده از توان مناطق آزاد ایران و ترکیه در گسترش روابط و افزایش حجم مبادلات اقتصادی باشد .

توجه به اسناد راهبردی و استراتژیک دو کشور همسایه ایران و ترکیه در حوزه سطح روابط اقتصادی نیز بیانگر آنست که مناطق آزاد ایران و ترکیه بهترین مکان برای تحقق اهداف این اسناد می باشند.

منابع :

سازمان توسعه تجارت ایران (۱۳۸۸) گزارش کشوری (ترکیه) تهران : وزارت بازرگانی

خبرگزاری – ایرنا – تاریخ شمسی نشر ۱۳۸۹/۱۱/۲۵

سایت مرکز امور مناطق آزاد